

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПЕРВОМАЙСЬКИЙ ІНДУСТРІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
(ППФК)

Циклова комісія соціально-гуманітарних, психолого-педагогічних
та обліково-економічних дисциплін

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ в. о. директора ППФК
від 01.09.2025 № 88

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Програма навчальної дисципліни

підготовки	<i>фахових молодших бакалаврів</i>
галузі знань	<i>A Освіта</i>
спеціальності	<i>A5 Професійна освіта (за спеціалізаціями)</i>
спеціалізації	<i>A5.37 Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології</i>
освітньо-професійної програми	<i>Професійна освіта (Харчові технології) (зі змінами, 2025)</i>
код ОК в ОПП	ОК 2

Програма навчальної дисципліни «Історія України» освітньо-професійної програми «Професійна освіта (Харчові технології)» (зі змінами, 2025) для спеціальності А5 Професійна освіта (за спеціалізаціями), спеціалізація А5.37 Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології, для здобувачів освіти І курсу денної форми навчання.

Розробник: *Гаєва Тетяна Миколаївна*, викладач історії, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Програма розглянута і схвалена на засіданні циклової комісії соціально-гуманітарних, психолого-педагогічних та обліково-економічних дисциплін 29.08.2025, протокол № 1, та рекомендована до затвердження рішенням методичної ради від 29.08.2025, протокол № 1.

1. Опис освітнього компоненту (навчальної дисципліни)

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
Форма навчання	денна
Рік підготовки	I (перший)
Семестр	1-й
Мова навчання	українська
Статус дисципліни	обов'язкова
Інформаційний обсяг навчальної дисципліни	
Кількість кредитів ECTS	4
Загальна кількість годин, в т. ч.:	120
– аудиторних	48
– самостійної роботи здобувачів освіти	42
– підготовка до екзамену	30
Модулів	1
Змістових модулів	5
Лекції	38 год.
Семінарські	10 год.
Практичні	–
Лабораторні	–
Самостійна робота	42
Підготовка до екзамену	30
Вид контролю	екзамен

2. Предмет, мета та завдання навчальної дисципліни

Предметом навчальної дисципліни «Історія України» є ключові етапи формування української державності, суспільно-політичних, економічних і культурних процесів від найдавніших часів до сьогодення. Особлива увага приділяється ролі України в європейському та світовому історичному контексті, а також формуванню національної свідомості та громадянської ідентичності.

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія України» є формування у здобувачів освіти цілісного уявлення про історичний розвиток України, розвиток критичного мислення, розуміння зв'язку історичних подій із сучасністю та виховання патріотизму й поваги до культурної спадщини України. Курс сприяє розвитку компетентностей, необхідних для підготовки фахівців у сфері професійної освіти, які здатні застосовувати історичні знання для формування професійної та громадянської позиції.

Основними завданнями навчальної дисципліни «Історія України» є:

- ознайомлення здобувачів освіти із ключовими періодами історії України, основними подіями, постатями та їхнім впливом на сучасність;
- розвиток навичок аналізу історичних джерел, критичного мислення та оцінки історичних процесів;
- формування розуміння ролі України в європейському та світовому історичному процесі;
- виховання поваги до національної історії, культури та традицій;
- розвиток вміння застосовувати історичні знання для аналізу сучасних суспільних явищ;
- сприяння формуванню громадянської свідомості та відповідальності за збереження історичної пам'яті.

Передумови вивчення навчальної дисципліни. Для вивчення дисципліни «Історія України» необхідними є базові знання з історії України, отримані в школі або закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

3. Компетентності та заплановані результати навчання

Компетентності	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК2 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
Зміст підготовки здобувачів фахової передвищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання (РН)	
РН2 Знати і розуміти цінності громадянського суспільства, його сталого розвитку, територіальної цілісності та демократичного устрою України.	

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Історія України» здобувач освіти повинен:

знати:

- хронологію та ключові етапи історії України (основні періоди розвитку України від найдавніших часів до сьогодення), дати, події та їхній вплив на формування української державності;
- основних історичних діячів та їх роль в історії України;
- суспільно-політичні, економічні та культурні процеси: етапи формування української ідентичності, культури, мови та традицій;
- вплив зовнішніх факторів на розвиток українських земель;
- контекст України у світовій історії: місце України в європейському та світовому історичному процесі, вплив глобальних подій (Друга світова війна, деколонізація, глобалізація) на Україну.
- сучасні історичні виклики: причини та наслідки новітніх подій (революція гідності, війна на сході України), значення історичної пам'яті для сучасного суспільства;

вміти:

- аналізувати історичні джерела: працювати з текстами літописів, мемуарами, офіційними документами та іншими історичними джерелами; вирізняти факти від інтерпретацій, виявляти упередженість у джерелах;
- критично оцінювати історичні події: встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між подіями; оцінювати вплив історичних процесів на сучасність;
- готувати та презентувати доповіді чи есе на історичні теми (з використанням Google Документи, Google Презентації); брати участь у дискусіях на семінарах, аргументуючи свою позицію;
- використовувати цифрові інструменти для навчання: ефективно працювати в Google Workspace For Education (Google Клас, Google Meet, Google Форми) для виконання завдань і проходження оцінювання;
- застосовувати історичні знання в професійному контексті: використовувати знання з історії України для формування громадянської позиції та професійної етики;
- вміти пояснювати значення історичних подій для виховання учнів у сфері професійної (професійно-технічної) освіти;
- самостійно навчатися: планувати та організовувати самостійне вивчення матеріалу; виконувати завдання у встановлені терміни.

Формат навчання

Навчання здійснюється у дистанційному форматі з використанням платформи Google Workspace for Education за допомогою основних інструментів Google:

Google Клас — для розміщення навчальних матеріалів, завдань і тестів, забезпечення зворотного зв'язку;

Google Meet — для проведення лекцій, семінарів, консультацій у режимі реального часу;

Google Документи, Таблиці, Презентації, Малюнки, Карти — для виконання індивідуальних і групових завдань, спільних проектів; підготовки аналітичних матеріалів;

Google Форми — для оцінювання знань (тести), проведення опитувань.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем програми	Кількість годин			
	Усього	У тому числі		
		лекцій	семінар- ських	самос- тійної роботи
Змістовий модуль 1. Переддержавна доба та формування української народності (від найдавніших часів до V ст.)				
<i>Тема 1.</i> Вступ до курсу. Джерела, методи вивчення та періодизація історії України	2	2	–	–
<i>Тема 2.</i> Давня історія України: первісне суспільство, та археологічні культури (трипільська, черняхівська)	4	2	–	2
<i>Тема 3.</i> Античні держави Північного Причорномор'я та скіфсько-сарматська доба	4	–	–	4
<i>Тема 4.</i> Східні слов'яни: суспільство, культура. Ранні державні утворення на території України	4	2	–	2
Разом за ЗМ 1	14	6	–	8
Тематичне оцінювання				
Змістовий модуль 2. Середньовічна Україна: Київська Русь і Галицько-Волинська держава (V–XV ст.)				
<i>Тема 5.</i> Київська Русь: виникнення, розквіт, занепад	6	2	2	2
<i>Тема 6.</i> Християнізація Русі та її наслідки	2	2	–	–
<i>Тема 7.</i> Галицько-Волинська держава: політична роль і культурна спадщина	4	2	–	2
<i>Тема 8.</i> Монгольська навала та її вплив на українські землі	2	–	–	2
Разом за ЗМ 2	14	6	2	6
Тематичне оцінювання				
Змістовий модуль 3. Ранньомодерна доба. Козацька епоха та боротьба за автономію (XVI-XVIII ст.)				
<i>Тема 9.</i> Українські землі у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої	2	2	–	–
<i>Тема 10.</i> Виникнення козацтва та роль Запорізької Січі	4	2	–	2
<i>Тема 11. Козацька держава: становлення, еволюція, занепад (1648–1783 рр.)</i>				
<i>Тема 11.1.</i> Національно-визвольна війна під проводом Богдана Хмельницького (1648-1657 рр.)	4	2	–	2
<i>Тема 11.2.</i> Гетьманщина: державність, криза, ліквідація автономії	8	2	2	4
<i>Тема 12.</i> Соціально-економічний та політичний розвиток України в другій половині XVII-XVIII ст.	2	–	–	2
Разом за ЗМ 3	20	8	2	10

Змістовий модуль 4. Модерна доба або Новий час: Україна в імперських структурах (XIX ст.)				
<i>Тема 13.</i> Україна під владою Російської та Австрійської імперій в XIX ст. Соціальні та національні рухи	4	2	–	2
<i>Тема 14.</i> Культурне і національне відродження в Україні у XIX ст.	6	2	2	2
Разом за ЗМ 4	10	4	2	4
<i>Тематичне оцінювання</i>				
Змістовий модуль 5. Новітня історія України: революції, війни, незалежність (XX-XXI ст.)				
<i>Тема 15.</i> Україна на початку XX ст. та в роки Першої світової війни (1914-1918 рр.)	4	2	–	2
<i>Тема 16.</i> Українська національно-демократична революція 1917-1921 рр. та відновлення державності України	8	2	2	4
<i>Тема 17.</i> Українські землі в 1921-1939 рр.	4	2	–	2
<i>Тема 18.</i> Україна в роки Другої світової війни (1939-1945 рр.)	4	2	–	2
<i>Тема 19.</i> Україна в умовах радянського режиму (1945-1985 рр.)	2	2	–	–
<i>Тема 20.</i> Відновлення державної незалежності України (1985-1991 рр.) та її роль у розпаді СРСР	2	2	–	–
<i>Тема 21.</i> Розвиток України як незалежної держави (1991-2013 рр.)	6	–	2	4
<i>Тема 22.</i> Європейський вибір України. Російсько-українська війна	2	2	–	–
Разом за ЗМ 5	32	14	4	14
<i>Тематичне оцінювання</i>				
Підготовка до екзамену	30	-	-	30
Усього	120	38	10	42/30

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Переддержавна доба та формування української народності (від найдавніших часів до V ст.)

Тема 1. Вступ до курсу. Джерела, методи вивчення та періодизація історії України

Історія України як наука: об'єкт і предмет дослідження. Освітні та виховні завдання курсу. Значення історичної пам'яті та національної ідентичності

Проблематика й структура курсу. Хронологічні межі та тематичні блоки. Проблеми періодизації історії України Взаємозв'язок політичної, соціальної, культурної та економічної історії.

Методи історичного дослідження. Джерелознавчий, порівняльно-історичний, типологічний, системний. Інтердисциплінарні підходи: археологія, етнологія, географія, лінгвістика. Критика джерел та реконструкція історичних процесів.

Історіографія курсу історії України. Основні етапи розвитку української історіографії. Представники різних історичних шкіл (М. Грушевський, Д. Яворницький, Я. Дашкевич тощо). Сучасні тенденції в українській історіографії.

Концепції історії України. Національна, регіональна, цивілізаційна, постколоніальна парадигми. Дискусії щодо тягlosti державності, етнічної спадковості, культурної автономії. Вплив політичних ідеологій на трактування історії.

Вплив природно-географічних факторів на розвиток історії України. Географічне положення України як чинник історичних подій. Роль природних ресурсів, клімату, ландшафту у формуванні господарства та культури. Вплив геополітичного середовища на зовнішні зв'язки та конфлікти

Тема 2. Давня історія України: первісне суспільство та археологічні культури (трипільська, черняхівська)

Початки людської присутності на українських землях. Епоха палеоліту: стоянки, знаряддя праці, мисливські колективи. Епоха мезоліту: зміни в природному середовищі, поява рибальства і збиральництва. Розселення первісних людей: географія, адаптація до ландшафту.

Соціальна організація первісного суспільства. Родові общини: структура, роль старійшин. Племена: формування етнічних груп, взаємодія між ними. Неолітична революція: перехід до землеробства і скотарства, осілість.

Археологічні періоди та культури. Мідний вік та епоха бронзи: технологічні зрушення, нові форми господарства. Трипільська культура: хронологія та ареал; житло, кераміка, суспільна організація; пам'ятки на території України.

Тема 3. Античні держави Північного Причорномор'я та скіфсько-сарматська доба

Гіпотези щодо виникнення найдавніших держав на території України. Теорії державотворення в умовах степу та узбережжя. Вплив зовнішніх цивілізацій (Греція, Персія, Рим). Роль торгівлі, військової організації та культури.

Залізний вік: формування цивілізованого суспільства. Перехід від бронзи до заліза: технологічні та соціальні зміни. Поява складних форм господарства, військової справи, культових практик. Урбанізація та перші політичні об'єднання.

Народи Північного Причорномор'я. Таври: гірські племена Криму, поховальні обряди. Кіммерійці: перші кочовики, згадки в асирійських джерелах. Скіфи: держава, військова організація, «Золота доба» Геродота. Сармати: наступники скіфів, роль жінок-воїнів, контакт із Римом. Готи: міграції, вплив на занепад античних міст.

Антична цивілізація Північного Причорномор'я. Заснування грецьких колоній: Ольвія, Херсонес, Пантікапей. Економіка: торгівля, ремесла, землеробство. Культура: архітектура, писемність, релігія. Взаємодія з місцевими племенами: симбіоз і конфлікти.

Етнокультурні зв'язки скіфів і сарматів із слов'янами. Спільні елементи в поховальній культурі, зброї, орнаментиці. Міграційні процеси та культурна тяглість. Вплив на формування ранньослов'янських етносів.

Тема 4. Східні слов'яни: суспільство, культура. Ранні державні утворення на території України

Східні слов'яни на території України. Географія розселення: лісостеп, степ, Подніпров'я, Прикарпаття. Основні племінні союзи: поляни, сіверяни, уличі, тиверці. Взаємодія з навколишніми народами (фінно-угри, балти, тюрки).

Економіка і соціальні відносини. Основні види господарства: землеробство, скотарство, ремесла, торгівля. Суспільна структура: роди, племена, старійшини, дружини. Елементи самоуправління: віче, племінні збори.

Війни з Візантією та їх наслідки. Причини конфліктів: торгівля, політичний вплив, контроль над шляхами. Основні походи: Аскольд і Дір, Олег, Ігор. Наслідки: дипломатичні договори, культурні контакти, вплив християнства.

Передумови утворення держави у східних слов'ян. Зростання ролі військової еліти. Централізація влади в племінних союзах. Вплив зовнішніх цивілізацій (Візантія, Хазарський каганат). Потреба в захисті та організації торгівлі.

Джерела про етнічну єдність і формування проукраїнського етносу. Археологічні джерела: поселення, поховання, знаряддя праці. Історико-лінгвістичні джерела: топоніми, глоси, етноніми. Етнічна єдність південної групи східнослов'янських племен. Формування проукраїнського етносу: тяглість, культурна спадковість

Змістовий модуль 2.

Середньовічна Україна: Київська Русь і Галицько-Волинська держава (V–XV ст.)

Тема 5. Київська Русь: виникнення, розквіт, занепад

Виникнення Київської Русі. Концепції походження держави: норманська, автохтонна, синтетична. Етимологія та історичні назви Русі. Розширення та зміцнення держави наприкінці IX–X ст. Роль князів Олега, Ігоря, Ольги, Святослава.

Розквіт Київської Русі (кінець X – перша половина XI ст.) Політична система: князь, боярська рада, дружина. Соціально-економічний розвиток: землеробство, ремесла, торгівля. Зовнішня політика: дипломатія, війни з Візантією, кочівниками. Роль князів Володимира Великого та Ярослава Мудрого.

Русь і кочівники. Взаємодія з печенігами, половцями, хазарами. Вплив степових народів на безпеку та політику Русі.

Занепад Київської Русі. Причини феодальної роздробленості: спадковість влади, економічна децентралізація. Етапи розпаду. Тимчасова стабілізація: правління Володимира Мономаха, Мстислава Великого. Посилення удільних князівств, зниження ролі Києва.

Культура Київської Русі. Освіта, писемність, літописання. Архітектура, іконопис, релігійне життя. Роль християнства у формуванні культурного простору.

Проблема формування народностей. Етнічна структура населення Русі. Теорії про формування українського, білоруського та російського етносів. Київська Русь як спільна спадщина східнослов'янських народів.

Тема 6. Християнізація Русі та її наслідки

Історичні передумови християнізації. Стан язичництва на Русі до X ст. Попередні спроби християнізації (княгиня Ольга).

Зовнішньополітичні чинники: вплив Візантії, потреба в легітимізації влади.

Князь Володимир Великий і хрещення Русі. Політична мотивація Володимира. Хрещення князя та народу в Києві (988 р.) Роль Візантії та укладення династичного шлюбу.

Опір християнізації. Народні повстання та збереження язичницьких елементів. Синкретизм у культурі та релігії.

Наслідки християнізації: політичні, соціальні, культурні. Християнство як чинник формування ідентичності: вплив на національну свідомість. Роль православ'я в історії України.

Тема 7. Галицько-Волинська держава: політична роль і культурна спадщина

Передумови утворення держави. Політична ситуація після занепаду Київської Русі. Об'єднання Галицького та Волинського князівств. Геополітичне значення регіону.

Правління династії галицьких Ростиславичів. Становлення Галицького князівства. Внутрішня боротьба бояр і князів. Ярослав Осмомисл: стабілізація влади, зовнішня політика.

Правління династії галицько-волинських Романовичів. Роман Мстиславич: об'єднання земель, боротьба за Київ. Данило Галицький: коронація, дипломатія, опір Орді. Зовнішньополітичні зв'язки з Європою, Ватиканом, Угорщиною, Польщею.

Занепад князівства. Причини ослаблення: династичні кризи, зовнішній тиск. Втрата політичної самостійності та поглинання територій сусідніми державами.

Галицько-Волинська держава як форма української державності. Правонаступництво Київської Русі. Збереження традицій державного управління. Історичне значення для формування української політичної культури.

Культурна спадщина. Архітектура, літописання, освіта. Роль православної церкви. Вплив західноєвропейських культурних традицій

Тема 8. Монгольська навала та її вплив на українські землі

Передумови монгольської експансії. Виникнення та розширення Монгольської імперії. Завоювання Середньої Азії, Кавказу, Русі. Причини походу на українські землі.

Хронологія монгольської навали. Похід Батия (1237–1241). Битва на річці Калці (1223) — перше зіткнення. Захоплення Києва (1240): перебіг та наслідки. Руйнування інших міст: Чернігів, Переяслав, Галич.

Реакція українських князівств. Політика Данила Галицького: дипломатія та опір, спроби об'єднання для протидії Орді.

Наслідки навали для українських земель: політичні, культурні, соціальні. Зміна вектору розвитку українських земель. Підготовка до нових викликів: литовська експансія, польський вплив. Формування нової політичної культури в умовах зовнішнього тиску

Змістовий модуль 3.

Ранньомодерна доба. Козацька епоха та боротьба за автономію (XVI-XVIII ст.)

Тема 9. Українські землі у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої

Включення українських земель до складу Великого князівства Литовського. Причини та обставини переходу земель. Політика литовських князів щодо українських територій. Збереження руського права, мови, адміністрації.

Передумови польсько-литовської інтеграції. Кревська унія (1385 р.): династичний союз. Городельська унія (1413): обмеження прав православної шляхти. Реакція руських князів: спротив польському впливу. Ліквідація удільних князівств та централізація влади.

Люблінська унія (1569) та її наслідки. Утворення Речі Посполитої. Перехід українських земель під польське управління. Посилення польського адміністративного, правового та культурного впливу.

Суспільна організація та соціально-економічні відносини. Стани суспільства: шляхта, міщани, селяни, духовенство. Впровадження Магдебурзького права в містах. Литовські статuti: правова система, захист прав шляхти. Економічні зміни: розвиток міст, торгівлі, землеволодіння.

Релігійна політика та церковне життя. Брестська церковна унія (1596 р.): передумови, зміст, наслідки. Посилення національно-релігійного гноблення православних. Православні братства: освітня, культурна, релігійна діяльність. Роль церкви у збереженні української ідентичності. Діяльність Петра Могили: реформування освіти, богослов'я, церковної структури.

Культурно-релігійні рухи кінця XVI – першої половини XVII ст. Відродження православної традиції. Поширення книжності, шкільництва, друкарства. Формування передумов козацького руху як захисту віри та прав.

Тема 10. Виникнення козацтва та роль Запорізької Січі

Передумови та джерела виникнення козацтва. Соціально-економічні та політичні чинники появи козацтва. Географічні умови та прикордонний характер українських земель. Вплив татарських набігів і слабкість державної влади. Формування козацького способу життя як захисної та вольної спільноти.

Створення Запорізької Січі. Заснування першої Січі на острові Мала Хортиця. Роль Д. Вишневецького у формуванні козацької військової організації. Устрій Запорізької Січі: військово-політична структура, демократичні засади, виборність старшини. Господарське, духовне та культурне життя Січі.

Розвиток козацької державності. Основні етапи становлення козацької автономії. Формування реєстрового козацького війська: умови, функції, конфлікти з польською владою. Піднесення козацтва в другій половині XVI століття.

Козацькі повстання кінця XVI ст. Повстання під проводом К. Косинського і С. Наливайка, Поразка повстань та тимчасовий занепад Запорізької Січі.

Боротьба козацтва з турками і татарами. Гетьман П. Сагайдачний та його військово-політична діяльність. Участь у Хотинській війні (1621 р.). Зміцнення міжнародного авторитету козацтва. Хотинська війна.

Козацькі повстання першої половини XVII ст. Причини нової хвилі повстань (1620-1630-х рр.). Основні події та лідери. Причини поразки та їх наслідки для козацького руху.

Тема 11. Козацька держава: становлення, еволюція, занепад (1648–1783)

Тема 11.1. Національно-визвольна війна під проводом Б. Хмельницького (1648–1657 рр.). Утворення козацької держави

Причини, характер і рушійні сили. Основні концепції періодизації Визвольної війни. Початковий етап війни (1648-1649). Перемоги козацько-селянського війська під Жовтими Водами, Корсунем, Пилявцями. Битва під Зборовом. Зборівський мир.

Формування козацької держави. Відновлення української державності. Формування державних інституцій і активізація зовнішньополітичної діяльності уряду Б. Хмельницького. Молдавські походи Б. Хмельницького.

Перелом і завершення війни. Битва під Берестечком і Білоцерківський мир. Битви під Батогом і Жванцем. Зближення України з Московією. Переяславська Рада. Березневі статті Б. Хмельницького 1654 року. Вхід України під протекторат Московії. Завершальний етап Визвольної війни. Воєнні дії 1654-1657 рр.

Історичне значення Визвольної війни українського народу. Оцінка особи Богдана Хмельницького в науковій літературі.

Тема 11.2. Гетьманщина: державність, криза, ліквідація автономії (1657–1783)

Виникнення Гетьманщини як автономної держави. Виникнення Гетьманщини. Політична еволюція Гетьманщини після смерті Б. Хмельницького.

Гетьмани та їх політика. Основні напрями внутрішньої та зовнішньої політики І. Виговського. Гадацька унія. Битва під Конотопом.

Гетьманування Юрія Хмельницького: поглиблення руйнівних процесів в Українській державі.

П. Дорошенко, І. Самойлович: спроби об'єднання українських земель.

Іван Мазепа та його доба. Союз з Карлом XII, Полтавська битва. Гетьман у вигнанні. Пилип Орлик, Конституція 1711 року.

Обмеження і ліквідація автономії. Малоросійська колегія, правління гетьманського уряду (1735–1750). Гетьман К. Розумовський. Ліквідація гетьманату Катериною II. Ліквідація Запорізької Січі (1775), скасування козацької автономії.

Історичне значення Гетьманщини.

Тема 12. Соціально-економічний та політичний розвиток України в другій половині XVII-XVIII ст.

Українські землі у складі Російської імперії. Зовнішньоекономічні зв'язки України в другій половині XVII — на початку XVIII століття. Економічне піднесення в Україні після приєднання Північного Причорномор'я. Активізація зовнішньої торгівлі. Закріпачення селянства 1783 року та його наслідки.

Стабілізація політичного життя наприкінці XVIII ст. Посилення антиукраїнської політики російського царизму.

Українські землі під владою Речі Посполитої. Становище українських земель у кінці XVII–XVIII ст. Визвольні повстання 1702–1704 рр. С. Палій. Гайдамацькі рухи 1730–1760-х рр., Коліївщина. Рух опришків. О. Довбуш.

Поділи Речі Посполитої. Занепад Речі Посполитої. Нове політичне розчленування України між Російською та Австрійською імперіями. Історичне значення Української державності другої половини XVII–XVIII ст.

Змістовий модуль 4.

Модерна доба або Новий час: Україна в імперських структурах (XIX ст.)

Тема 13. Україна під владою Російської та Австрійської імперій у XIX ст.: соціально-економічні трансформації та національні рухи

Становище українських земель у складі Російської та Австрійської імперій. Адміністративно-територіальний устрій українських земель. Економічні процеси: криза кріпацтва і розвиток капіталістичних відносин; початок промислового перевороту. Місце України в зовнішній торгівлі Російської імперії.

Політика Російської імперії щодо українських земель. Централізація та русифікація: Валуєвський циркуляр (1863), Емський указ (1876). Ліквідація залишків автономії, заборона української мови та освіти. Роль православної церкви як інструменту імперської політики.

Політика Австрійської імперії щодо українських земель. Характер політики австрійського уряду щодо українців. Продовження реформ Марії-Терези Йосифом II, їх роль у розвитку національно-культурного життя Галичини та Буковини. Формування української інтелігенції у Львові, Чернівцях. Конфлікти між українцями та поляками, угорцями, релігійне питання.

Соціальні рухи. Загострення соціально-економічних протиріч в Україні. Селянські повстання. У. Кармелюк.

Національні рухи. Початковий етап національного відродження. Діяльність декабристів в Україні. Вплив польського повстання 1830-1831 рр. на національне життя в Україні. Кирило-Мефодіївське братство (1846-1847 рр.): ідеї слов'янської федерації, національного відродження. Формування політичних партій: РУРП, УНДП, УСДРП. Наслідки та значення національних рухів.

Тема 14. Культурне і національне відродження в Україні у ХІХ ст.

Історичні передумови культурного відродження України в Російській імперії.

Діяльність Кирило-Мефодіївського братства (культурний аспект). «Громади» як осередки культурної ініціативи. Роль Тараса Шевченка як символу національного пробудження. Українофіли. В. Антонович.

Західноукраїнський контекст. Культурне життя в Галичині та Буковині. Відносна ліберальність Австрійської імперії. «Руська трійця» (Маркіян Шашкевич, Іван Вагилевич, Яків Головацький). Заснування «Просвіти» (1868), Наукового товариства ім. Шевченка (1873), українських періодичних видань.

Формування модерної української ідентичності: мова, конфесійність, регіональні особливості. Роль духовенства у національному пробудженні. Формування української інтелігенції: Іван Франко, Юрій Федькович, Ольга Кобилянська.

Основні напрями культурного відродження: література, театр і музика, освіта і книговидавництво. Вплив культурного відродження на національну ідентичність.

Змістовий модуль 5.

Новітня історія України: революції, війни, незалежність (XX-XXI ст.)

Тема 15. Україна на початку ХХ століття та в роки Першої світової війни

Політичний і соціально-економічний розвиток України у складі Російської імперії та Австро-Угорщини на початку ХХ ст. Особливості адміністративного устрою. Економічна модернізація: промисловість, аграрний сектор, транспорт. Соціальна структура: селянство, робітництво, інтелігенція.

Проблеми становлення та консолідації української нації. Ідентичність, мова, історична пам'ять. Вплив імперських політик на національне самовираження. Роль інтелігенції та громадських організацій.

Політизація українського суспільства та визвольний рух. Формування українських політичних партій: УНДП, РУП, УСДРП, УСДП. Їх програми, ідеологія та практична діяльність. Спроби впливу на імперську політику та участь у виборах.

Культурний розвиток на початку ХХ ст. Освіта: поширення шкільництва, українські заклади освіти. Наука: діяльність видатних учених. Література та мистецтво: здобутки майстрів слова і пензля. Українська преса та видавництва. Духовні цінності та церковне життя.

Перша світова війна (1914-1918 рр.) та Україна. Геополітичні плани Антанти і Троїстого союзу щодо українських земель. Ставлення населення і політичних сил до війни. Формування легіону Українських січових стрільців (УСС). Основні воєнні дії на території України. Наслідки війни для українського населення.

Вплив війни на революційні процеси. Економічна криза, деморалізація армії, зростання протестних настроїв. Вплив війни на розвиток буржуазно-демократичної революції в Російській імперії. Передумови української революції 1917-1921 років

Тема 16. Українська національно-демократична революція 1917-1921 рр. Відновлення державності України

Початок Української революції (березень – червень 1917 року). Загальні передумови

революції. Політичні партії в підросійській Україні. Утворення Центральної Ради (УЦР). Початок українізації армії. Український національний Конгрес (УНК).

Етапи державотворення УЦР (червень – грудень 1917 року) I Універсал: проголошення автономії України. II Універсал як компроміс із Тимчасовим урядом Росії. Загострення конфлікту між УЦР і російським центром. Зміни у політичних настроях, економічному та соціальному становищі населення. III Універсал: проголошення Української Народної Республіки (УНР). Всеукраїнський з'їзд Рад і початок більшовицької агресії. IV Універсал: проголошення незалежності УНР.

УНР у боротьбі за незалежність (1918 рік). Мирний договір у Брест-Литовську. Військове втручання Німеччини та Австро-Угорщини. Гетьманський переворот: приход до влади П. Скоропадський. Внутрішня та зовнішня політика Української Держави.

Відновлення УНР та боротьба за владу (1918-1919 рр.). Утворення Директорії. Відновлення УНР. Отаманщина як прояв політичної нестабільності. Соціально-економічна криза.

Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР) та Акт Злуки. Проголошення ЗУНР. (листопад 1918 р.). Війна з Польщею. Акт Злуки УНР і ЗУНР (22 січня 1919 р.) Символічне та політичне значення об'єднання.

Завершення революції та втрати державності (1920-1921 роки). Військово-політична боротьба з більшовиками та білогвардійцями. Варшавська угода, спільні дії з Польщею. Поразка армії УНР. Остаточна окупація українських земель більшовиками. Втрата незалежності та початок радянського періоду.

Тема 17. Українські землі в 1921-1939 рр.

Україна в складі СРСР: політичний і соціально-економічний контекст.

Початок радянської доби. Політика «воєнного комунізму». Утворення СРСР. Статус УСРР. Голод 1921-1923 рр.

НЕП і його наслідки. Впровадження НЕПу в Україні. Економічне, соціальне та повсякденне життя населення. Культурна політика: українізація (коренізація). Релігійне життя в умовах НЕПу.

Перехід до тоталітарної моделі (1929-1939 рр.). Закріплення радянської влади в Україні (1929-1938 рр.). Перехід до форсованої індустріалізації. Директивне господарювання. Хлібозаготівельні кризи 1927-1929 рр. Перехід до суцільної колективізації. Розкуркулення. Доля приватних сільських господарів та їхніх господарств. Зміни у житті, побуті й психології селян.

Голодомор 1932-1933 рр. в Україні. «Закон про п'ять колосків». Хлібозаготівлі та їх суть. Масштаби та наслідки Голодомору. Демографічні втрати. Закон України «Про Голодомор 1932-1933 рр. в Україні».

Культурна політика та репресії. Становище у галузі освіти. Досягнення науки та гальмівні чинники її розвитку. Література і мистецтво. «Розстріляне відродження». Політика держави щодо церкви та її наслідки. Ліквідація УАПЦ.

Українські землі (Західноукраїнські) в 1921-1939 рр. у складі інших держав.

Українські землі у складі Польщі. Правовий статус Східної Галичини та українських північно-західних земель у складі Польщі. Осадництво. Промисловість і сільське господарство. Українська кооперація. Економічне і соціальне становище населення.

Політична ситуація. «Пацифікація». Розгортання українського націоналістичного руху. Утворення Української військової організації та Організації українських націоналістів. Українські політичні партії. Культурне життя.

Українські землі у складі Румунії. Економічне і соціальне становище українського населення. Діяльність українських політичних партій і рухів. Культурне життя.

Становище Закарпаття у складі Чехословаччини. Економічне, соціальне та культурне життя. Течії у громадсько-політичному житті українців: русофільство, русинство, українофільство. Карпатська Україна. «Карпатська Січ». А. Волошин.

Тема 18. Україна в роки Другої світової війни (1939-1945 рр.)

Початок Другої світової війни. Україна в геополітичних планах СРСР і Німеччини. Радянсько-німецькі договори 1939 року. Початок Другої світової війни. Вступ Червоної армії на територію Західної України. Радянізація західних областей України. Депортації. Становище в Україні в 1939 – у першій половині 1941 р.

Німецько-радянська війна: окупація та спротив. Початок війни: напад Німеччини на Радянський Союз; відступ Червоної армії; мобілізаційні заходи та евакуація населення. Військові події 1941-1942 рр.

Окупація України (1941-1944 рр.). Нацистський «новий порядок». Життя населення України в умовах окупації. Колабораціонізм: форми, мотивація, наслідки. Концтабори та масове знищення людей. Голокост. Остарбайтери. Життя в евакуації.

Рух Опору та визволення України. Розгортання радянського партизанського руху. Утворення української повстанської армії (УПА). Течії та особливості українського Руху Опору.

Визволення території України. Початок визволення України. Бої на Лівобережжі. Звільнення Києва. Звільнення Правобережної та Південної України. Примусове виселення з Криму в східні регіони СРСР татар, греків, вірмен. Завершення вигнання окупантів з України.

Підсумки війни для України. Завершення війни. Внесок українського народу у перемогу над нацистською Німеччиною. Становище в західних областях після війни. Героїзм українського народу. Ціна перемоги. Культура в роки війни: література, мистецтво, духовне життя.

Тема 19. Україна в умовах радянського режиму (1945-1985 рр.)

Післявоєнна відбудова та радянізація (1945-1953 рр.).

Геополітичні та адміністративні зміни. Адміністративно-територіальні зміни. Вхід України до ООН та участь у міжнародних організаціях.

Відбудова господарства. Відбудовчі процеси у господарстві. Голод 1946-1947 рр.

Зміни в житті та побуті населення.

Радянізація західних областей України. Відновлення політики радянізації в західних областях України. Придушення визвольного руху 1944-1954 рр. Операція «Вісла».

Суспільно-політичне життя. Освіта. Наука. Література і мистецтво.

Лібералізація та «відлига» (1953-1964 рр.)

Політичні зміни. Внутрішньополітичне становище України у середині 50-х рр. XX з'їзд КПРС і початок лібералізації. Реабілітація жертв сталінських репресій. Ставлення в суспільстві до діяльності М. Хрущова. Загострення боротьби серед вищого партійного керівництва України.

Економічні реформи. Зміни в управлінні господарством. Розвиток промисловості. Аграрна політика у другій половині 50-х – першій половині 60-х рр. XX ст. Вхід України Кримської області до складу УРСР. Нові явища у соціальній сфері та повсякденному житті.

Культурні процеси. Науково-технічна революція. Реформи освіти. Здобутки науки. Посилення русифікації. «Відлига» в українській літературі та у мистецтві.

«Шістдесятництво» в українській культурі.

Зародження опозиції. Зародження дисидентського руху в Україні та його особливості. Релігійна політика.

Криза радянської системи та неосталінізм (1964–1985 рр.)

Політична ситуація. Жовтневий пленум 1964 року та його рішення. Згорання демократичних процесів. Неосталінізм і посилення централізованої командно-адміністративної системи управління. Обмеження суверенітету УРСР. Діяльність П. Шелеста і В. Щербицького. Посилення русифікації.

Економіка та соціальна структура. Спроби реформування економіки в другій половині 60-х років ХХ ст. Посилення бюрократичного централізму. Економічне становище УРСР у 70-х – на початку 80-х років ХХ ст. Зміни в соціальній та національній структурі населення.

Освіта, наука, культура. Освіта: реформи та проблеми. Здобутки і проблеми науки. Розвиток літератури. Суперечливі тенденції в розвитку українського мистецтва.

Дисидентський рух. Активізація опозиційного руху в другій половині 60 – на початку 70-х років ХХ ст. Форми діяльності дисидентів, їхні політичні вимоги, боротьба за національне визволення.

Тема 20. Відновлення державної незалежності України (1985-1991 рр.) та її роль у розпаді СРСР

Початок перебудови та її вплив на Україну. Особливості перебудови в Україні. Політика гласності та лібералізації. оживлення громадської активності. Чорнобильська катастрофа 1986 року: соціальні, політичні та екологічні наслідки.

Соціально-економічна ситуація. Стан економіки в умовах кризи. Зниження рівня життя населення. Розгортання страйкового руху. Зростання соціального невдоволення

Формування громадянського суспільства. Виникнення багатопартійної системи. Створення національних громадських організацій та об'єднань. Релігійне відродження та активізація церковного життя.

Політичні трансформації. Вибори до Верховної Ради УРСР і місцевих рад 1990 року. Декларація про державний суверенітет України 16 липня 1990 року. Загострення політичного протистояння. Спроба державного перевороту в СРСР у серпні 1991 року.

Проголошення незалежності України та розпад СРСР. Проголошення незалежності України, Референдум 1 грудня 1991 року і вибори Президента України. Розпад СРСР і створення Співдружності незалежних держав (СНД).

Тема 21. Розвиток України як незалежної держави (1991-2013 рр.)

Державотворчі процеси: «Партія влади». Особливості багатопартійної системи. Прийняття Конституції України 1996 р.

Формування ринкової економіки. Запровадження гривні. Зміни в сільському господарстві. Специфіка приватизації. Матеріальне становище населення. Демографічна ситуація. Етносоціальна структура. Протидія сепаратизму.

Президентські вибори 2004 року. Помаранчева революція. Конституційна реформа 2004 року. Суспільно-політичне життя України в 2005-2009 рр. Спроби формування авторитарного режиму в 2010-2013 рр. Харківські угоди 2010 року.

Багатовекторність зовнішньої політики України та її наслідки. Вступ України до Ради Європи. Будапештський меморандум. Тузлівська криза. Проголошення Україною курсу на євроатлантичну інтеграцію.

Тема 22. Європейський вибір України. Російсько-українська війна Геополітичний вибір України.

Утвердження євроінтеграційного курсу. Україна в імперській доктрині «русского міра». Засоби тиску РФ на Україну: політичні, економічні, енергетичні, інформаційні та інші. Реімперіалізаційні прагнення Росії на пострадянському просторі.

Євромайдан і Революція Гідності (2013–2014 рр.). Зрив підписання Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом (ЄС). Євромайдан: причини, етапи, учасники. Революція Гідності. Небесна сотня. Крах режиму В. Януковича. Відновлення владної вертикалі: президентські та парламентські вибори 2014 року. Обрання П. Порошенка Президентом України.

Євроінтеграція після Революції Гідності. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. Запровадження безвізового режиму. Реформи: економічні, політичні, судові. Законодавче закріплення статусу української мови. Розвиток культури та духовності. Утворення Православної Церкви України (ПЦУ).

Російсько-українська війна: перший етап (2014–2021 рр.)

Початок війни рф проти України: окупація та анексія Криму, збройна агресія на сході України. Квazіреферендуми і створення квazідержав Донецької Народної Республіки (ДНР), Луганської Народної Республіки (ЛНР).

Військові дії та дипломатія. Антитерористична операція/Операція об'єднаних сил (АТО/ООС). Перебіг бойових дій. Мінські домовленості.

Внутрішній розвиток. Соціально-економічна ситуація в Україні в 2014-2021 рр. Незавершеність реформ. Президентські вибори 2019 року і обрання В. Зеленського Президентом України. Земельна та інфраструктурна реформи. Цифровізація України.

Широкомасштабне вторгнення російських військ на терени України (24.02.2022): Військові події: перебіг, результати. Роль Збройні сили України (ЗСУ), Національної гвардія, територіальної оборони. Громадянське суспільство та влада в обороні країни.

Злочини рф та наслідки: воєнні злочини РФ, геноцид, руйнування економіки. Використання Росією продовольства як зброї. Заява Верховної Ради України «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні». Консолідація української політичної нації в боротьбі проти російській агресії.

Інформаційна війна. Російська пропаганда як інструмент підбурювання війни і геноциду. Російська пропаганда: методи, ідеологема «денацифікації». Протидія дезінформації. Роль медіа, освіти, культури.

Повсякденне життя в умовах війни. Побут, освіта, культура, волонтерство. Психологічна стійкість суспільства. Трансформація ідентичності в умовах боротьби.

Основні поняття дисципліни

Автономія, археологічна культура, асиміляція, багатопартійність, влада, власність, герб, гімн, гетьман, гривня, громада, громадянське суспільство, гуманізм, геноцид, демографія, демократія, держава, державна мова, діаспора, демагогія, дисидент, дипломатія, експансія, етнос, закон, звичаєве право, імперія, індустріальне суспільство, історія, історична школа, історичні закономірності, козацька рада, козацький стан, конституція, літопис, метрополія, міжнародна політика, модернізація, монархія, народництво, нація, національно-визвольний рух, національна меншина, парламентаризм, первісне суспільство, племена, політика, популізм, політична партія, політична еліта, право, промисловий переворот, протекторат, революція, релігія, референдум, реформи, рід, символіка, суверенітет, тоталітаризм, українське питання, українська революція, «українізація», універсал, установчі збори, шістдесятники, федерація, християнство, цивілізація.

6. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	ЗМ 1. Переддержавна доба та формування української народності (від найдавніших часів до V ст.)	
1.	Вступ до курсу. Джерела, методи вивчення та періодизація історії України	2
2.	Давня історія України: первісне суспільство, та археологічні культури (трипільська, черняхівська)	2
3.	Східні слов'яни: суспільство, культура. Ранні державні утворення на території України	2
	ЗМ 2. Середньовічна Україна: Київська Русь і Галицько-Волинська держава (V–XV ст.)	
4.	Київська Русь: виникнення, розквіт, занепад	2
5.	Християнізація Русі та її наслідки	2
6.	Галицько-Волинська держава: політична роль і культурна спадщина	2
	ЗМ 3. Ранньомодерна доба. Козацька епоха та боротьба за автономію (XVI-XVIII ст.)	
7.	Українські землі у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої	2
8.	Виникнення козацтва та роль Запорізької Січі	2
9.	Національно-визвольна війна під проводом Богдана Хмельницького (1648-1657 рр.)	2
10.	Гетьманщина: державність, криза, ліквідація автономії	2
	ЗМ 4. Модерна доба або Новий час: Україна в імперських структурах (XIX ст.)	
11.	Україна під владою Російської та Австрійської імперій у XIX ст.	2
12.	Культурне і національне відродження в Україні у XIX ст.	2
	ЗМ 5. Новітня історія України: революції, війни, незалежність (XX-XXI ст.)	
13.	Україна на початку XX ст.	2
13.	Українська національна революція та державність в 1917-1921 рр.	2
14.	Українські землі в 1921-1939 рр.	2
15.	Україна в роки Другої світової війни (1939-1945 рр.)	2
16.	Україна в умовах радянського режиму (1945-1985 рр.)	2
17.	Відновлення державної незалежності України (1985-1991 рр.) та її роль у розпаді СРСР	2
18.	Європейський вибір України. Російсько-українська війна	2
	Усього	38

7. Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи навчальним планом не передбачено.

8. Теми практичних робіт

Практичні роботи навчальним планом не передбачено.

9. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	ЗМ 2. Середньовічна Україна: Київська Русь і Галицько-Волинська держава (V–XV ст.)	
1.	Витоки української державності: Київська Русь і Галицько-Волинська спадщина	2
	ЗМ 3. Ранньомодерна доба. Козацька епоха та боротьба за автономію (XVI-XVIII ст.)	
2.	Козацька автономія як форма державності: Гетьманщина між свободою та імперією	2
	ЗМ 4. Модерна доба або Новий час: Україна в імперських структурах (XIX ст.)	
3.	Національна ідентичність як основа модерної державності	2
	ЗМ 5. Новітня історія України: революції, війни, незалежність (XX-XXI ст.)	
4.	Українські державні проєкти 1917-1921 рр.: спроба відновлення суверенітету	2
5.	Незалежна Україна: утвердження державності у XX–XXI століттях	2
	Усього	10

10. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	ЗМ 1. Переддержавна доба та формування української народності (від найдавніших часів до V ст.)	
1.	<i>Тема 2. Давня історія України: первісне суспільство та археологічні культури. Соціальна організація первісного суспільства. Родові общини. Племена, взаємодія між ними. Неолітична революція</i>	2
2.	<i>Тема 3. Античні держави Північного Причорномор'я та скіфсько-сарматська доба</i>	4
3.	<i>Тема 4. Східні слов'яни: суспільство, культура. Ранні державні утворення на території України. Війни з Візантією та їх наслідки</i>	2
	ЗМ 2. Середньовічна Україна: Київська Русь і Галицько-Волинська держава (V–XV ст.)	
4.	<i>Тема 5. Київська Русь: виникнення, розквіт, занепад (підготовка до семінару № 1)</i>	2
5.	<i>Тема 7. Галицько-Волинська держава: політична та культурна спадщина (підготовка до семінару № 1)</i>	2
6.	<i>Тема 8. Монгольська навала та її вплив на українські землі</i>	2
	ЗМ 3. Ранньомодерна доба. Козацька епоха та боротьба за автономію (XVI-XVIII ст.)	

7.	<i>Тема 10. Виникнення козацтва та роль Запорізької Січі. Козацькі повстання кінця XVI – першої половини XVII ст.</i>	2
8.	<i>Тема 11.1. Визвольна війна українського народу середини XVII століття. Утворення козацької держави</i>	2
9.	<i>Тема 11.2. Гетьманщина: державність, криза, ліквідація автономії (підготовка до семінару № 2)</i>	4
10.	<i>Тема 12. Соціально-економічний та політичний розвиток України в другій половині XVII-XVIII ст. Поділи Речі Посполитої. Нове політичне розчленування України між Російською та Австрійською імперіями</i>	2
ЗМ 4. Модерна доба або Новий час: Україна в імперських структурах (XIX ст.)		
11.	<i>Тема 13. Україна під владою Російської та Австрійської імперій у XIX ст.: соціально-економічні трансформації та національні рухи. Соціальні рухи. Національні рухи</i>	2
12.	<i>Тема 14. Культурне і національне відродження в Україні у XIX ст. (підготовка до семінару № 3)</i>	2
ЗМ 5. Новітня історія України: революції, війни, незалежність (XX-XXI ст.)		
13.	<i>Тема 16. Українська державність в 1917-1921 рр. Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР) та Акт Злуки</i>	2
14.	<i>Тема 16. Українська державність (підготовка до семінару № 4)</i>	4
15.	<i>Тема 17. Українські землі в 1921-1939 рр. Західноукраїнські землі в 1921-1939 рр.</i>	2
16.	<i>Тема 18. Україна в роки Другої світової війни (1939-1945 рр.). Окупаційний режим. Рух Опору</i>	2
17.	<i>Тема 21. Незалежна Україна: утвердження державності у XX–XXI століттях (підготовка до семінару № 5)</i>	4
	Разом:	42
18.	Підготовка до екзамену	30
	Усього	72

11. Засоби та форми контролю

Оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти здійснюється шляхом **поточного контролю, тематичної атестації та підсумкового контролю** із застосуванням цифрових інструментів Google Workspace for Education.

Поточний контроль передбачає фронтальне та індивідуальне опитування, тестування (Google Форми), виконання практичних завдань з використанням Google Документів, Презентацій, Карт; участь у дискусіях, міні-дебатах, публічний захист міні-проектів (індивідуальних або групових) під час проведення семінарських занять.

Контроль самостійної роботи здійснюється за допомогою усного та письмового опитування, підготовки повідомлень, цифрових міні-проектів (інфографіка, презентація), виконання практичних завдань.

Передбачено 4 тематичні атестації (оцінювання) після 1, 2, 4 та 5 змістових модулів як результат узагальнення результатів поточного оцінювання.

Підсумковий контроль — екзамен, що включає комп'ютерне тестування (Google Форми) та аналіз історичного джерела.

12. Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів навчальної діяльності здобувачів освіти здійснюється за **національною чотирибальною шкалою** з урахуванням цифрового формату навчання і рівня сформованості компетентностей. Для відповідності стандартам ECTS у програмі подається довідкова таблиця переведення без фактичного застосування цього переведення при виставленні балів.

Таблиця відповідності результатів контролю знань здобувачів освіти, рівень знань яких оцінюється за 4-бальною шкалою, у системі ECTS

За 4-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Критерії оцінювання
5 (відмінно)	A	Здобувач освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили
4 (добре)	B	Здобувач освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна
	C	Здобувач освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок
3 (задовільно)	D	Здобувач освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих
	E	Здобувач освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні
2 (незадовільно)	FX	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу
	F	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів

Оцінка «5» (відмінно) / A. Здобувач освіти демонструє **глибокі системні знання** з теми, вміє аргументовано аналізувати історичні події та джерела. Виявляє розуміння **причинно-наслідкових зв'язків**, здатен пов'язати історичні процеси з сучасністю. Використовує **цифрові інструменти** (Google Документи, Презентації, Форми) для виконання завдань, створення якісних аналітичних матеріалів. Бере активну участь у

проведенні семінарських занять, виконує 100% самостійної роботи.

За результатами тестування — **90-100% правильних відповідей.**

Оцінка «4» (добре) / В–С. Відповідь здобувача освіти свідчить про **знання суті питання**: вміє **пояснити значення історичних подій**, але аналіз не завжди глибокий. Припускається **незначних помилок**, які може самостійно виправити. Використовує цифрові інструменти для виконання завдань, але **не завжди оптимально**. Виконав 100% самостійної роботи, **брав участь у семінарах, проєктах.**

За результатами тестування — **75-89% правильних відповідей.**

Оцінка «3» (задовільно) / D–E. Відтворює **фактичний матеріал без достатнього розуміння**, аналіз поверхневий. Визначення понять неповні, хронологія подій засвоєна частково. Використання цифрових інструментів — **обмежене або формальне**. Виконав не менше 70% самостійної роботи.

За результатами тестування — **50-74% правильних відповідей.**

Оцінка «2» (незадовільно) / FХ–F. Здобувач освіти виявляє **нерозуміння суті питання**, відповіді фрагментарні, безсистемні. Самостійна робота виконана менш ніж на 50%, або не виконана взагалі. Не використовує цифрові інструменти або робить це з порушенням вимог.

За результатами тестування — **менше 50% правильних відповідей.**

13. Методичне забезпечення

1. Програма навчальної дисципліни.
2. Силабус навчальної дисципліни.
3. Конспекти лекцій.
4. Екзаменаційний матеріал.
5. Тестові завдання з усіх тем програми.
6. Комп'ютерні презентації з усіх тем програми.
7. Методичні рекомендації до проведення семінарських занять.
8. Методичні рекомендації для самостійної роботи.
9. Навчальні фільми та відеофрагменти.

14. Рекомендована література

Основна

1. Бойко О. Б. Історія України : підручник / Олександр Бойко. 9-те вид., допов. Київ : ВЦ «Академія», 2023. 560 с. (Серія «Альма-матер»).
2. Гісем О.В. Історія України (рівень стандарту): підручник для 10 кл. закладів загальної та середньої освіти/ О.В. Гісем, О.О. Мартинюк. Харків : вид-во «Ранок», 2018.
3. [Історія України: підручник для здобувачів освіти неісторичних спеціальностей вищих навчальних закладів/О.М. Бут, М.І. Бушин, Ю.І. Вовк та ін.; за заг. ред. д. і. н., проф. М.І. Бушина, д. і. н., О.І. Гуржія; Міністерство освіти і науки України Черкас. Держ. Технол. ун-т. Черкаси : ЧДТУ, 2016. 644 с.](#) (у відкритому доступі, репозиторій Харківського національного медичного університету).
4. Пометун О.І., Історія України: підручник для 10 кл. закладів загальної середньої освіти (О. І. Пометун, Н. М. Гупан. Київ : УОВЦ «Оріон». 2018.
5. Комаринська З. М. Історія України: Навч. посіб./ Комаринська З. М. Львів : Видавництво ПП «Магнолія 2006», 2025. 441 с.

6. [Світлична В. В. Історія України: Навч. посібн. – 9-е вид., доповнене. Київ : Каравела, 2019. 408 с.](#) (у відкритому доступі, репозиторій НТУ «Харківський політехнічний інститут»).

Допоміжна

1. Грушевський М.С. Історія України-Руси: в 11 т., 12 кн. Київ, 1991-1997.
2. Дорошенко Д.І. Нарис історії України в 2-х томах. Київ : Глобус, 1992.
3. Історія України. Документи. Матеріали. Харків : Вид-во «Ранок», 2003.
4. Остапенко П.В., Усі видатні постаті історії України. Харків : Торсінг Плюс, 2009.
5. Яворницький Д.І. Історія запорізьких козаків: У 3-х т. Київ, 1990.
6. Кульчицький С.В. Голодомор 1932-1933 рр. як геноцид: труднощі усвідомлення. Київ : Наш час, 2000.

15. Інформаційні ресурси

1. Інститут історії Національної Академії наук України. URL : www.history.org.ua
2. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL : www.nbuv.gov.ua
3. Український інститут національної пам'яті. URL : www.memory.gov.ua
4. Україномовна версія онлайн-енциклопедії «Вікіпедія». URL : <https://surl.lj/pttynq>
5. Книги та підручники з історії України та Всесвітньої історії. URL : www.uk.wikipedia.org
6. Історія українського козацтва. URL : www.cossackdom.com
7. Музейний простір України. URL : www.prostir.museum
8. Український центр вивчення історії Голокосту. URL : <http://www.holocaust.kiev.ua>